

Portrett

Carola Lemne: Fremtidsoptimist på vegne av Sveriges næringsliv

Om Oss

Kjære lesere

Leder

Hvor går vi, Norden?

Nyhet

Finlands försök med basinkomst väcker intresse

18. April 2016

Tema: Hotet mot Nordens fria rörlighet

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 3/2016

Finansiert
av Nordisk
ministerråd

ARBEIDSLIV I NORDEN

Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet - storbyuniversitetet
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

UTGIVER

Arbeidsforskningsinstituttet
På oppdrag fra Nordisk ministerråd
Nordisk ministerråd er ikke ansvarlig for
innholdet i artiklene

ANSVARLIG REDAKTØR

Björn Lindahl

EMAIL

ainredaksjon@gmail.com

WEB

www.arbeidslivinorden.org

Nyhetsbrevet utgis i en e-postutgave,
som kan bestilles gratis fra
www.arbeidslivinorden.org

ISSN 0809-9456 tildelt: Arbeidsliv i
Norden (online)

Innhold

Kjære lesere.....	3
Hvor går vi, Norden?	4
Kan Norden samordna sin flyktingpolitik?	5
Danske virksomheder skal uddanne flygtninge til job.....	7
Flyktingarna kan bli en tillväxtmotor i Sverige.....	9
Finlands försök med basinkomst väcker intresse. .	12
Når velferdsstaten ikke strekker til: er sosialt entreprenørskap løsningen?	13
Carola Lemne: Fremtidsoptimist på vegne av Sveriges næringsliv	17

Kjære lesere

Vi har den store glede å kunne presentere Arbeidsliv i Norden i et nytt design, med ny fargepalett og en ny måte å presentere innholdet på. Arbeidsliv i Norden er nå like leservennlig på ulike skjermstørrelser, enten du foretrekker mobil, nettbrett eller PC.

OM OSS
18.04.2016

Tallene viser at lesertallet er sterkt stigende og abonnementstallet jevnt økende. Det mest interessante er økningen i lesning på mobil og nettbrett. For å yte bedre service og tiltrekke oss nye lesere, har vi lagt om designet slik at det fungerer godt på alle plattformer.

På Smartphone kan du lese sak for sak, og søke så mye du vil. Det er den raske vei, ikke minst når du er på farten. Vi gir gratis tilgang til alt stoffet som er publisert siden årtusenskiftet, og det er fortsatt gratis å abonnere på våre nyhetsbrev. Over halvparten leser oss på PC, og for dem gir PC'en det mest utfyllende og oversiktlige bildet av det vi ønsker å formidle om arbeidslivet i de nordiske landene.

Arbeidsliv i Norden er blitt mer tilgjengelig. Vi har samtidig blitt medlem av Fagpressen i Norge, og er fra tidligere medlemmer i profesjonelle organisasjoner nasjonalt og internasjonalt.

Dette er viktig i en tid da mediebildet er i kraftig endring. Veksten i sosiale medier, innholdsreklame og nedskjæringer i pressen, gjør at det til tider kan være vanskelig å få en oversikt over hvem avsender av artikler og budskap er. Arbeidsliv i Norden er tuftet på en fri og uavhengig journalistikk. Det er en publikasjon under redaktøransvar, vi finansieres av embetsmanns komitéen under arbeidsministrene i Nordisk ministerråd og utgis av Arbeidsforskningsinstituttet som er en del av Høyskolen i Oslo og Akershus.

Vil du vite mer OM OSS er det to veier å gå, både knappen MENY og INNHOLD fungerer. Her står vår virksomhetside og en oversikt over alle faste medhjelpere: faste ansatte og frilansere. Vi arbeider sammen med de mest erfarne journalistene med nordisk arbeidsliv som arbeidsfelt.

Under INNHOLD kan du velge I FOKUS der vårt siste tema er presentert på en samlet måte. utfordringene som topper nordisk samarbeid nå er tilstrømmingen av flyktninger og innvandrere. I Arbeidsliv i Norden ser vi på konsekvensene for landene og for samarbeidet. Hvem ville vel trodd da vi i 2014 feiret 60-års jubileet for samarbeid på arbeidsmarkedsområdet at den nordiske passunionen skulle kunne bli truet, eller at Schengensamarbeidet kunne bryte sammen. I Arbei-

dsliv i Norden følger vi både det som faktisk skjer i landene og diskuterer virkningene av utviklingen.

Under PORTRETT kan du få et raskt og oversiktlig bilde av alle portrettene vi har publisert siden starten i 2000. Her kommer månedens navn for oss til orde, enten det er ministre, fagforeningsledere, arbeidsgiverrepresentanter eller andre meningsbærende personer. Når den nye lederen for NAV i Norge tiltrer, er det viktig å formidle hva hun står for til et bredere publikum også utenfor Norge. Lesertallene viser at det er stoff som interesserer våre lesere.

Noen av våre mest søkte artikler er ikke nødvendigvis publisert den siste måneden eller siste året. Det kan være artikler og faktisk NYHETER som er flere år gamle, men som fortsatt er relevante i sitt innhold. «Den nordiske modellen» er et flittig brukt søkeord og det burde være vår styrke å formidle de nordiske landenes ulike arbeids- og velferdsmodeller på godt vis.

Dette er tredje gang vi legger til rette for å nå ut til leserne på en ny og bedre måte. Vi startet på papir i 2000. Med lesere i mange land, var vi tidlig ute med å legge om til et digitalt design og i 2009 sendte vi ut vårt første nyhetsbrev på e-post for å nå leserne på en hurtigere og mer effektiv måte. Nå er vi enda lettere tilgjengelig.

Ta for deg og les det som har interesse. Vi håper du får en god og utviklende opplevelse. Lykke til!

Hvor går vi, Norden?

På Nordisk råds Temamøte i Oslo 19. april kommer nye grensehindre til debatt. Det vil i praksis si grensekontrollen for reisende fra Danmark til Sverige, og som kan bli innført for reisende i motsatt retning. Arbeidsliv i Norden følger debatten, og ser på den grunnleggende utfordringen: hva som gjøres for at flyktninger og innvandrere skal bli integrert i arbeidslivet.

LEDER

17.04.2016

AV BERIT KVAM

- Målet må være å normalisere situasjonen og ta bort grensekontrollene når situasjonen med flyktningene er under kontroll, sier Bente Stein Mathiesen, leder for velferdsutvalget i Nordisk Råd.

Det kan ta tid. Sverige har varslet en forlengelse av grensekontrollene selv om arbeidet med å få «situasjonen under kontroll» nå er godt i gang.

«En løsning på fremtidens behov for arbeidskraft.» «En motor for vekst.» Det er uttrykk som brukes i svenske kommuner om flyktningene som er kommet til Sverige. Det samme uttrykker Carola Lemne, vd for Svenskt Näringsliv, i Portrett. Men det finnes ikke enkle løsninger, og diskusjonen går, skal det innføres inngangslønner for nyankomne, hvilke konsekvenser vil det få? Svenskt Näringsliv ønsker inngangslønner. Sveriges regjering gjør det ikke. Men når Sverige har 180.000 asylsøkere i systemet hvorav 35 400 er enslige mindreårige er det behov for ekstraordinære innsatser. Sveriges statsminister har derfor invitert til nasjonal dugnad: «Sverige tillsammans». "Vi hadde ikke klart situasjonen uten frivillige organisasjoners innsats", sier landshövdingen i Stockholm i månedens tema.

I Danmark er tonen en annen. Der har regjeringen kommet til enighet med partene i arbeidslivet om en integrasjonsavtale som ifølge den danske beskæftigelsesminister innebærer et gjennomgripende skifte i den danske integrasjonsinnsatsen.

- Vi gør op med årtiers fejlslagne indsats, sier den danske beskæftigelsesminister, Jørn Neergaard Larsen.

Det mest kontroversielle punktet i avtalen er en ny to-årig integrasjonsordning der flyktninger og innvandrere kan starte som elever i det danske arbeidslivet, til elevlønn. Planen skal godkjennes i folketinget i løpet av våren og er tenkt gjennomført fra høsten.

Antallet flyktninger til Norden og først og fremst Sverige, har

ført til at det vi nordboere har tatt for gitt siden passfriheten formelt ble innført i 1954, er truet.

Skal du reise mellom København og Malmø, som jeg gjorde nylig, for å delta på en nordisk konferanse om sosialt entreprenørskap, må du ha identitetsbeviset klart, to ganger faktisk hvis du tar toget fra flyplassen: før du går på toget kontrollerer danske vektere identiteten før du slipper gjennom sperringene, og når toget når svenskegrensa må du opp med beviset igjen. Det er nettopp et slikt hinder for mobilitet og fri ferdsel mellom nordiske land som regjeringene i Norden har jobbet så iherdig gjennom alle år med å bli kvitt.

Den finske samarbeidsminister Anne Berner, som vi portretterte i februar, er klar på at grensekontrollene mellom landene må bort. Det er dyrt og hindrer handel og mobilitet. Dette skal hun drøfte på samarbeidsministrenes møte den 19. april og deretter i Nordisk Råd. Det spørres om ikke resultatet i det korte løp er gitt.

Men hvor går vi, Norden? På sikt?

Les alle artiklene i tema

Kan Norden samordna sin flyktingpolitik?

Den stora flyktingströmmen till Norden får också konsekvenser för det nordiska samarbetet. På Nordiska rådets session i Oslo blir det tema för debatten. Nya gränshinder har rests och det kan bli stora konsekvenser om flyktingsituationen hanteras väldigt olika i de nordiska länderna.

TEMA

17.04.2016

TEXT OCH GRAFIK: BJÖRN LINDAHL, FOTO HØYRE, DSB

- Målet måste vara att normalisera situationen och att ta bort gränskontrollerna när situationen med flyktingarna är under kontroll, säger Bente Stein Mathisen, som leder välfärdsutskottet i Nordiska rådet och som hör till partiet Høyre i Norge.

Det har nu gått drygt tre månader sedan gränskontrollerna infördes, efter att flyktingströmmen till Norden nådde sin topp i slutet av 2015. Sveriges beslut att införa gränskontroller för inresanden från Danmark den 4 januari 2016 var historiskt. Inte sedan den nordiska passunionen trädde i kraft 1954 har nordbor som reser mellan Danmark och Sverige behövt legitimera sig. Även vid den danska gränsen mot Tyskland infördes gränskontroller och Finland införde visumkrav på passagerarfärjorna från Tyskland. Norge skärpte sina inre gränskontroller.

Stora samhällsförluster

Enligt en ny rapport från Sydsvenska industri- och handelskammaren innebär gränskontrollerna en samhällsförlust på 1,5 miljarder kronor om året. Så stor är kostnaden för att pendlarna blir försenade och marknadspotentialen i Öresundsregionen krymper, anser handelskammaren, medan andra bedömare tror att effekten blir mindre.

Även om detta är tal som bleknar i jämförelse med de totala kostnaderna för flyktingarna i varje land, som förstås är väldigt mycket högre, är de nordiska samarbetsministrarna oroliga för de signaler som gränskontrollerna innebär för hela det nordiska samarbetet.

Finlands transportminister Anne Berner, som också är samarbetsminister under det år när landet är ordförande i nordiska ministerrådet, har uttalat att gränshindren är skadliga för det nordiska samarbetet. Hon är den inledande talaren under sessionen i Oslo.

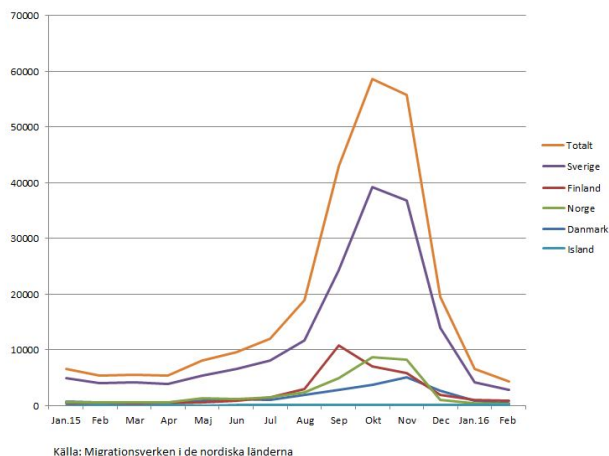
Samtidigt kommer det danska Konservative Folkeparti att passa på att föreslå ytterliga gränskontroller för inresande från Sverige till Danmark.

Partiet argumenterar utifrån uppgifterna om att Sverige hyser 40 000 oregistrerade flyktingar, har radikala miljöer som Rosengård i Malmö – och en terrormisstänkt svensk.

- Att införa gränskontroller var ett steg tillbaka för det nordiska samarbetet. Samtidigt var det en extrem situation i föl med alla flyktingarna som strömmade till oss från Europa. Det var nödvändigt att strama åt och få kontroll över situationen. Därför blev gränskontrollerna en nödvändig åtgärd, säger Bente Stein Mathisen.

Tillsammans med EU:s avtal med Turkiet i mars i år, där flyktingarna som tar sig därifrån till Grekland, ska sändas tillbaka till Turkiet har gränskontrollerna haft en dramatisk effekt på flyktingströmmen till Norden.

Asylsökande i Norden jan 2015 - feb 2016

I oktober och november 2015 kom det sammanlagt 114 435 asylsökanden till Norden. I januari och februari i år kom det mindre än tio procent, 10 905 asylsökanden. Frågan är nu om flyktingströmmen bromsats permanent, eller om det kommer nya, stora flyktingströmmar senare i år. Ett av de nya länder som flyktingar börjat komma ifrån är Libyen. På bara två dagar den 11 och 12 april räddade den italienska kustbevakningen 4 000 flyktingar i havet mellan Libyen och Sicilien.

Stor utmaning

- Konsekvenserna för det nordiska samarbetet kan bli utmanande och svårt på längre sikt om hanteringen av flyktingsituationen blir väldigt olik i de nordiska länderna, säger Bente Stein Mathisen.

- I Norge och Danmark har det förts en strängare flyktingpolitik än i Sverige. Det är enbart personer som behöver skydd enligt asylinstitutets regler som får uppehåll. Flyktingar som flyr för att få en bättre ekonomisk framtid för sig och sin familj får inte uppehåll.

- När Sverige tar emot så många fler blir det en utmaning med öppna gränser, eftersom alla de flyktingar som Sverige tar emot kan flytta vidare till de andra nordiska länderna. Därför är det viktigare än någon gång att de nordiska länderna samarbetar, blir eniga, delar erfarenheter och hjälper varandra för att hantera den situation som vi har hamnat i, säger Bente Stein Mathisen.

- Det här är frågor som vi kommer att debattera när Nordiska rådet möts på Stortinget den 19 april. Hur ska vi normalisera situationen? Och vilka problem har gränskontrollerna orsakat?

ID-kontrollerna kostar det danska järnvägsbolaget DSB 30 miljoner danska kronor i månaden, enligt en analys från Öresundsinstitutet. Var femte pendlare har valt bort tåget. Foto: René Strandbygaard, DSB

Läs alla artiklarna i tema

Danske virksomheder skal uddanne flygtninge til job

Færre end hver tredje flygtning i Danmark har arbejde efter tre år. Det vil regeringen og arbejdsmarkedets parter nu ændre med en ny toårig integrationsuddannelse ude på virksomhederne.

TEMA

17.04.2016

TEKST: MARIE PREISLER

Flere flygtninge skal hurtigere ind på det danske arbejdsmarked, selv om de ikke fra den første dag kan udfylde et normalt job til almindelige overenskomstmæssig løn. Det er udgangspunktet for de nye rammer for integration af flygtninge på arbejdsmarkedet, som den danske regering og arbejdsmarkedets parter har indgået en såkaldt trepartsaftale om.

Målet er, at langt flere flygtninge og familiesammenførte til flygtninge får arbejde og kan forsørge sig selv end i dag, hvor kun et mindretal blandt flygtninge får fodfæste på det danske arbejdsmarked. Kun 28 procent af flygtninge og familiesammenførte til flygtninge i alderen 25-64 år var i 2014 i arbejde efter 3 års deltagelse i det danske integrationsprogram. Regeringens sigtelinje er, at næsten dobbelt så mange – hver anden flygtning – skal i job og forventer, at den nye trepartsaftale om arbejdsmarkedsintegration vil være et væsentligt bidrag til at nå dette mål.

Aftalens i alt 32 tiltag lægger alle op til, at integrationen skal ske hurtigere og i større samspil med virksomhederne end det er sket hidtil. Den helt centrale og mest kontroversielle nyskabelse i aftalen er en ny toårig integrationsgrunduddannelse, IGU, der åbner for, at flygtninge og familiesammenførte kan blive ansat som elever på danske arbejdspladser til elevløn. Her skal de opkvalificeres til at klare sig på det danske arbejdsmarked, samtidig med at de får undervisning i dansk.

Den nye uddannelse er inspireret af en eksisterende toårig erhvervsgrunduddannelse EGU, og flygtningene vil få samme overenskomstaftalte elevløn som eleverne på erhvervsgrunduddannelsen.

Sporskifte i integrationen

Arbejdsmarkedets parter, LO og DA, har i fællesskab designet den nye integrationsuddannelse, og den liberale danske regering har straks støttet initiativet. Planen er at få den vedtaget i Folketinget inden sommerferien, så uddan-

nelsen kan blive en realitet allerede fra 1. juli 2016, hvorefter den skal fungere på forsøgsbasis i tre år.

Beskæftigelsesminister Jørn Neergaard Larsen fra det liberale regeringsparti Venstre anser integrationsaftalen for et gennemgribende skifte i den danske integrationsindsats:

- Vi gør op med årtiers fejlslagne indsats. Vi tager fremover afsæt i, at flygtninge skal ud på de danske virksomheder og bidrage i stedet for at sidde fast i passive programmer, sagde han da aftalen blev præsenteret lige før påske.

Udlændinge-, integrations- og boligminister Inger Støjberg fra Venstre glæder sig også over, at aftalen vil gøre det danske integrationsprogram for nytilkomne flygtninge væsentligt mere jobrettet end hidtil, hvor hovedfokus har været på, at give flygtninge danskundervisning.

Dansk Arbejdsgiverforening måtte i forhandlingerne opgive at få indført en decideret indslusningsløn for flygtninge, da det var uspiseligt for fagbevægelsen. Alligevel er DA tilfreds og kalder aftalen for "en ubureaukratisk måde" at gøre det lettere for virksomheder og flygtninge at indgå aftale om ansættelse.

Med aftalen får flygtninge en uddannelse og bliver opkvalificeret til en overenskomstaftalt løn, og virksomheder, der ansætter en flygtning som elev får op til 40.000 kr. i bonus, halvdelen efter et halvt år, resten efter to år.

Sejr for aftalesystemet

LO's formand, Lizette Risgaard hæfter sig især ved, at det er arbejdsmarkedets parter, der har udformet aftalen, den er ikke et politisk diktat og rækker ikke ved overenskomstsyste-
temet.

- Den danske trepartsmodel er flere gange blevet erklæret død og lagt i graven. Men vi har bevist, at den er spillelevende – og vi har vist evne til at finde løsninger på store og væsentlige udfordringer for det danske samfundssystem, udtalte LO-formanden, da aftalen blev præsenteret.

Aftalen vækker dog ikke begejstring overalt i fagbevægelsen. Danmarks tredjestørste fagforbund, FOA, er imod den kommende integrationsuddannelse. FOA, hvis medlemmer primært er offentligt ansatte, vil ikke bidrage til at føre IGU ud i livet men kan ikke blokere for, at den bliver gennemført.

FOA's formand Dennis Kristensen er især modstander af den elevløn, flygtninge vil få på den nye uddannelse. En flygtning der bliver IGU-elev får cirka 120 kroner i timen på en privat arbejdsplads men på en offentlig arbejdsplads er IGU-elevlønnen kun cirka 50 kroner i timen. Det er alt for lidt til at leve for og vil samtidig friste arbejdsgivere til at afskedige fastansatte til fordel for langt billigere flygtninge, mener FOA-formanden.

FOA er også utilfreds med, at tillidsrepræsentanter og faglige organisationer ikke skal godkende, når en virksomhed ansætter en flygtning til IGU-elevløn, og FOA frygter, at kommunerne pådrager sig ekstraudgifter til at have flygtninge på elevløn, så der skal spares andre steder.

Hurtigt i arbejde

En nylig meningsmåling viser, at 8 ud af 10 danske lønmodtagere mener, at det i høj grad eller nogen grad vil være nemmere for flygtninge at blive integreret i det danske samfund, hvis de hurtigt kommer i arbejde. Det samme viser forskningen. Undersøgelser af integrationsindsatsen peger entydigt på, at det er afgørende, at flygtninge fra ikke-vestlige lande kommer hurtigt i arbejde, hvis de skal integreres succesfuldt, og at fokus på job er bedre end at sætte flygtninge på skolebænken. Det er senest slået fast af det såkaldte Carsten Koch-udvalg, som for regeringen har kulegravet den danske beskæftigelsesindsats.

Integrationsaftalen er det seneste af en række danske tiltag for at få flere flygtninge i job. Statsminister Lars Løkke Rasmussen fra regeringspartiet Venstre lancerede i 2015 et integrationsprojekt, der skal integrere flygtninge på det danske arbejdsmarked via partnerskaber med virksomheder om virksomhedspraktik til flygtninge, men meget få praktikpladser er indtil nu oprettet.

I 2015 indførte regeringen også en særlig integrationsydelse til flygtninge, som af en række sociale organisationer er kritiseret for at være så lav, at flygtninge lever i fattigdom. Samtidig har regeringen med effekt 1. april 2016 genindført et loft over de ydelser, en familie på kontanthjælp kan modtage. Det vil også ramme en del flygtningefamilier, advarer sociale organisationer.

Regeringen og arbejdsmarkedets parter har aftalt at fortsætte trepartsforhandlingerne midt i april om andre emner. Her ventes fagbevægelsen at få indrømmelser i forhold til praktikpladser og uddannelse som modydelse for integrationsaftalen.

Les alle artiklene i tema

Flyktingarna kan bli en tillväxtmotor i Sverige

Frivilligorganisationer av alla slag har spelat en viktig roll när Sverige i höstas tog emot ett rekordstort antal flyktingar. Utmaningarna är många, men om integrationen lyckas ser många kommuner flyktingarna som lösningen på framtidens behov av arbetskraft.

TEMA

17.04.2016

TEXT OCH FOTO: GUNHILD WALLIN

– Vi hade inte klarat situationen i höstas utan frivilligorganisationerna, säger Chris Heister, landshövding i Stockholm när hon inleder den sextonde regionala konferensen i satsningen "Sverige tillsammans".

Hennes utgångspunkt, liksom stämningen på konferensdagen i övrigt, är att det är positivt att så många asylsökande kommit till Sverige. Flyktingarna kommer att behövas, inte minst av demografiska skäl.

– Vi behöver dem och de behöver oss, säger Chris Heister.

Kulturvandringar och fotbollsturneringar

Turen har kommit till Gotland, som ska presentera hur de arbetat med de nyanlända flyktingarna. Under några månader förra året kom 900 flyktingar och 300 ensamkommande barn till ön som har 58 000 invånare.

– Vi tog emot lika många per månad som tidigare årsvis, berättar länsrådet Peter Molin.

Han poängterar att en fördel för dem, jämfört med ankomstkommuner som till exempel Malmö, är att de vetat hur många som varit på väg och att de har haft möjlighet att planera ankomsterna. De betyder dock inte att det krävts stora insatser av hela samhället, bland annat har den ursprungliga kyrkliga indelningen i 92 socknar spelat roll.

– Vi är ett samhälle där det finns en nära samverkan mellan kommun, företag och de frivilliga organisationerna. Det har också funnits ett starkt engagemang utifrån de gamla socknarna – man kommer samman i hembygden och hjälps åt, berättar Peter Molin.

Berättelserna är många om grillningar på några av Gotlands många, vackra stränder, kaffekalas där gotlänningar och flyktingar har kunnat mötas, insamlingar av fotbollsskor, fotbollsturneringar, kulturvandringar i världsarvsstaden Visby och mycket annat. Stämningen på Gotland till de asylsökande är generellt positiv. Gotland vill växa och satsar på att öka sin folkmängd från 58- till 65 000.

– Integration är en tillväxtfråga, konstaterar länsrådet Peter Molin.

Erfarenhetsutbyte i sjutton regioner

Initiativet till Sverige Tillsammans kommer från statsminister Stefan Löfven och ett upptaktsmöte hölls i Stockholm den 12 oktober. Syftet med konferenserna, som arrangeras av länsstyrelserna i respektive län, är att lyfta utmaningar, men också att dela positiva och negativa erfarenheter. Med på mötet är också de statliga myndigheter som på olika sätt har ansvar för att erbjuda råd och stöd till kommuner och landsting, men också vilka förutsättningar som råder.

Erik Nilsson, statssekreterare på Arbetsmarknadsdepartementet konstaterar i sin inledning att läget under september till december var helt exceptionellt och innebar stora ansträngningar i många kommuner. Inte minst har socialtjänsten i vissa kommuner gått på knäna för att ta hand om de många ensamkommande barnen, som ställer helt andra krav på stöd och boende än vuxna. Eftersom 70 000 av de som kommit är under arton år ställs också stora krav på

kommunerna att klara tillströmningen till skolan, trots brist på lärare och tolkar.

– Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att Sverige idag är ett resultat av århundradens migration, säger han och berättar om hur Stockholms stad redan på 1400-talet införde kvotering i stadens styrelse så att inte de tyska handelsmännen skulle hamna i majoritet.

En stor och viktig del av arbetsmarknaden

Idag är till exempel 25 procent av landets läkare utrikesfödda och 800 000 av den totala svenska arbetskraften är födda utomlands.

– Om vi inte hade haft invandrarna skulle antalet yrkesverksamma minska och vi skulle ha fått en ohållbar försörjningsskvt på grund av allt fler äldre. Mycket lite skulle fungera utan de utrikesfödda, som också berikar vår kultur, säger Erik Nilsson.

De deltagande myndigheterna speglar också de områden som står är de stora utmaningarna just nu. Utan tvivel är de många. Migrationsverket sliter med att finna akuta boenden och att förbättra de man idag vet varit mer akuta än bra. De vill också korta handläggningstiderna och, i det stora mottagningssystemet som är idag, ordna stöd och meningsfull väntan. Svenskundervisning, samhällsinformation, självhushåll, praktik och organiserade mötesplatser är exempel på insatser som ska kunna starta under de asylsökandes väntetid.

– Att undvika att de asylsökande hamnar i vakuum under sin väntetid är avgörande, säger Erik Nilsson.

Boverket konstaterar också att behovet av bostäder är akut och beräkningar visar att det mellan 2015-2025 behövs 700 000 nya bostäder i Sverige. Och där det finns bostäder, till exempel i bruksorter som drabbats av industrinedläggningar, är ofta arbetsmarknaden svag. Kommunmottagandet har varit ojämnt. Kommunerna med stor utflyttning, till exempel Ljusnarsberg och Hultsfred har tagit emot betydligt fler i förhållande till sin folkmängd än storstäder och universitetsstäder. Norberg, en gammal bruksort i Bergslagen med 5000 invånare, har till exempel tagit emot 1000 asylsökanden. Samtidigt är den svenska arbetsmarknaden just nu stark och efterfrågan stiger både på kvalificerad och mindre kvalificerad arbetskraft.

– Jag har blivit förvånad över att också glesbygden har stort behov av arbetskraft. Ofta vill de ha utbildad personal som lärare och socialsekreterare och en utmaning är att få de som har utbildning att stanna i de mindre kommunerna, säger Erik Nilsson.

Uppsökande hälsoundersökningar

Också trycket på hälso- och sjukvården har ökat. Alla asylsökande ska erbjudas hälsoundersökningar, vilket visat sig

svårt att mäta med och hittills har ungefär 40 procent av de asylsökande fått gå igenom en hälsoundersökning. Men Erik Nilsson som lyssnat till goda exempel och kreativa lösningar på alla de regionala konferenserna ger exempel på att det kan gå. I Kalmar packade en läkare ner nödvändiga nödvändig utrustning i en stor, röd väska och genom denna uppsökande verksamhet har 90 procent av alla asylsökande fått gå igenom en hälsoundersökning,

Efter att ha deltagit i sexton regionala konferenser har Erik Nilsson en ganska god bild av hur regioner och kommuner ser på och arbetar med de nyanlända asylsökanden. En av hans slutsatser är att det är mer hoppfullt kring mottagandet av flyktingar ute i landet än vad som kommer fram i media och att det blivit mer positivt under de månader som gått sedan den första konferensen.

– Den mediala debatten är ett problem. På konferenserna framkommer det en betydligt mer nyanserad bild. Kommunerna beskriver en situation med mycket arbete, men ger också starka bilder av att vilja behålla flyktingarna i kommunen. Många ser flyktingarna som en tillgång och ett svar på ett växande behov av arbetskraft både inom service- och omsorgssektorerna, säger Erik Nilsson.

Den exceptionella situationen innebär att det hela tiden föds nya lösningar, till exempel digital fjärrundervisning för att ge stöd på modersmålet, där det saknas tolkar eller studievägledning på distans. Erik Nilsson har funnit många goda exempel under sin landsomfattande turné. Östersunds kommun jobbar till exempel väldigt kreativt med bostäder och i Nässjö bedriver man svenskundervisning tillsammans med gjuteriindustrin. Nya samarbeten föds som aldrig tidigare.

– Vi ser samarbeten mellan kommuner, företag och civilsamhällen som vi aldrig tidigare sett. Det är Rotaryklubbar som aktiverat sina företagsnätverk och tagit hand om nykomna. Och sura hälsingegubbar som varit tveksamma både till kultur och flyktingar finner sig plötsligt köra nykomna till kulturevenemang och trivs med det, berättar han.

Nästa steg i Sverige tillsammans är att ta vara på de behov som finns ute i regionerna och föra det vidare till regering och riksdag. Erik Nilsson poängterar också betydelsen av att den regionala samverkan, vars like man inte tidigare sett. Viktigt är att samarbeten och engagemang blir långsiktiga och hållbara.

– Svensk konkurrenskraft kommer att stärkas genom nya språk och andra kulturer, men innan dess är det hårt arbete, säger Erik Nilsson.

11 000 praktikplatser för ungdomar

– Om arbetsgivarna ska engagera sig för att de nyanlända ska få arbetslivserfarenhet är det viktigt att Vd:n säger ja och att det utvecklas en struktur på HR-avdelningen. Smart är också att jobba tillsammans med Arbetsförmedlingen, säger Patricia Kempff, nyanställd chef för Public Affairs på ABB. Efter sex års arbete med arbetsmarknadsinitiativ vet hon vad hon pratar om. Under sex år ordnade Swedbank nästan 11 000 praktikplatser för ungdomar mellan 18-24 år bland sitt företagsnätverk, varav 1500 ungdomar var hos banken. Nu ska erfarenheterna användas för att matcha nykomna svenskar med ABB:s och andra industriföretags behov av ny kompetens. Nyckeln är rätt matchad praktik – då får man kontakter och lär sig språket. Och för arbetsgivarna är det enklare att genom praktik, investera i människor de ”kanske” ska anställa, konstaterar hon.

– Det häftiga med Sverige är att vi är så tätt sammankopplade, vi bär den svenska modellen inom oss. Men regler och styrdokument kan sätta käppar i hjulet, säger hon. Då behövs ett visionärt och modigt ledarskap - både politiskt och i näringslivet.

Läs alla artiklarna i tema

Finlands försök med basinkomst väcker intresse

Finlands planerade empiriska experiment med basinkomst har väckt stort intresse i världen – innan det ens kommit igång. En expertgrupp har nu presenterat sin första utredning av hur delar av socialbidragen kunde ersättas med en basinkomst.

NYHET

17.04.2016

TEXT: CARL-GUSTAV LINDÉN

Tanken är att engagera tusentals finländare i ett flerårigt socialt experiment med kontrollgrupper. Expertgruppen ska ge ett mer detaljerat förslag i slutet av året.

- Bakom många frågor har det dykt upp nya svåra frågor, sade professor Olli Kangas när han och hans kollega lade fram förutredningen i slutet av mars.

Avsikten är att få med 10 000 slumpmässigt utvalda personer över 18 år i försöket och i kontrollgrupper. Genom att pröva olika nivåer av basinkomst – 550-750 euro – skulle forskarna kunna skapa ny kunskap om sysselsättningseffekterna. Skapar en viss ekonomisk trygghet incitament för att folk också jobbar mera eller tvärtom? Den som börjar arbeta, studera eller sysselsätter sig på annat sätt ska enligt få fortsatt lyfta bidrag.

17 olika modeller

Basinkomst finns för första gången med i ett finländskt regeringsprogram trots att sjutton olika modeller har lagts fram sedan början av 1980-talet enligt en översikt i utredningen. Det har aldrig funnits en gemensam åsikt om vad basinkomst innebär och hur den ska finansieras. Expertisen är också delad eftersom tidigare experiment i bland annat USA och Kanada på 1970- och 80-talet inte gett några klargörande resultat som kunde utgöra grund för politiska beslut. Dessutom avviker de nordamerikanska samhällssystemen så mycket från den nordiska välfärdsmodellen att resultaten hur som helst inte är överförbara.

Förutom i Finland ska fyra städer i Nederländerna inleda försök med basinkomst. Europeiska unionens experter följer experimenten med stort intresse eftersom de kan generera ny kunskap som är relevant för hela EU.

Avsikten med experimentet är att komma bort från tyckande och etablera en vetenskapligt hållbar grund för besluts. Regeringen har för avsikt att genomföra försöket 2017-2018 och utvärdera resultaten 2019. Det kanske största problemet

är att effekterna av basinkomst är så långsiktiga att resultaten inte är mätbara efter två eller tre års försök utan kan bli synliga först efter decennier eller under nästa generation.

Stimulera till arbete

Avsikten är minska på bidragsbyråkratin med en enklare stödmodell som stimulerar till arbete. Fast tanken att ersätta alla olika stöd med ett enda socialbidrag får inget stöd i förutredningen, det handlar snarare om olika modeller där några är mer komplicerade än andra. Därmed blir det också svårare att isolera och mäta effekterna av basinkomsten. Det finns fattigdomsfällor även på annat håll än i socialpolitiken. Planerna har fått kritik från många håll. En av kritikerna är ekonomiprofessorn Matti Virén vid Åbo universitet och han anser att det nuvarande socialbidragssystemet har sina brister, men stödet delas ändå ut på basen av specifika behov som invaliditet, sjukdom, barnafödelse eller studier. Basinkomsten skulle gå till personer som aldrig ens haft för avsikt att arbeta eller studera.

Basinkomst har diskuterats som en väg att komma till rätta med teknologisk arbetslöshet som uppstår när processer automatiseras och ett sätt att kompensera för olika former av korttidsanställningar.

Förutredningens intressantaste del är en lång diskussion om hur detta sociala experiment bör utformas för att resultaten ska bli mätbara och vetenskapligt tillförlitliga. Det handlar om allt från hur folk tänker när de vet att basinkomsten betalas ut under en begränsad tid till att hur forskarna vet om studien lyckats.

Experimentet med basinkomst har väckt intresse även i Finland och nyligen ordnade statens think-tank Sitra en hackathon för personer intresserade av att ta fram nya idéer kring socialskyddet.

Når velferdsstaten ikke strekker til: er sosialt entreprenørskap løsningen?

Sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon kan bidra til å utvikle de nordiske velferdsmodellene, sier Norges arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie. Når Norge tar over formannskapet i Nordisk ministerråd i 2017, er dette perspektiver hun vil løfte frem.

INNSIKT

16.04.2016

TEKST OG FOTO: BERIT KVAM OG ASD

- Det er et tankekors, men myndighetene når ikke alltid ut til dem man ønsker å nå. Det offentlige har et ansvar for å hjelpe folk, men det er bra å ha sosiale entreprenører som et supplement, sa arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie til Arbeidsliv i Norden under en nordisk konferanse i Malmø nylig om sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon.

- Jeg vil legge til rette for at vi har et sosialt entreprenørskapsperspektiv i arbeidslivs- og sosialsektoren under vårt formannskap i 2017, og Nordisk ministerråd vil sette i gang et arbeid for å se på mulighetene for å videreutvikle det nordiske samarbeidet på sosialområdet, understreket ministeren.

Utgangspunktet for konferansen i Malmø var rapporten «sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon» en kartlegging av innsatser i Norden. Den er utarbeidet av et nordisk utvalg oppnevnt av Nordisk ministerråd i 2013. Både sosiale entreprenører, forskere, myndigheter og frivillig sektor var tilstede for å diskutere resultatene av kartleggingen og peke på veier fremover.

Den nordiske velferdsstatens fremtid er mye diskutert for tiden, ikke minst på bakgrunn av det høye antallet flyktninger og innvandrere som søkte asyl i de nordiske landene høsten 2015. I tillegg er det fortsatt mange unge som ikke er i arbeid eller utdanning, og andre som har problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet. Her har nordiske land noen felles utfordringer som egner seg til å bli diskutert på nordisk plan.

- Dette handler om å utvikle de nordiske velferdssamfunnene og de nordiske velferdsløsningene. Det er en hovedoppgave for det nordiske samarbeidet, sier Nordisk ministerråds generalsekretær Dagfinn Høybråten.

I nordisk tradisjon

Han synes rapporten utvalget har levert om sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon peker på spennende muligheter som er i tråd med nordiske tradisjoner.

- Fremveksten av velferdssamfunnet bygger på et bredt sosialt engasjement i befolkningen og en folkelig organisering av dette hvor man dels har valgt kooperative løsninger, dels kommersielle løsninger og dels ideelle løsninger. Det vi ser nå, er at disse løsningene tar litt nye former. Derfor er det spennende å analysere dette mangfoldige bildet både for å få en oversikt, og for å diskutere hva som er en god politikk, for å fremme løsninger av sosiale spørsmål i et samspill mellom ulike aktører.

- Kan det være en fare for at myndighetene skyver ansvaret over på private aktører og andre som rører i dette farvannet?

- Det er jo selvfølgelig en viktig diskusjon hvordan det offentlige ivaretar sin styringsrolle, sin rolle som premissleverandør, rammegiver, og der vil det være ulike svar. Det som er viktig, er å bidra til å belyse spørsmålene så vi får et bilde av potensialet. Så må landenes folkevalgte treffe noen politiske valg.

Dagfinn Høybråten bruker velklingende ord som spennende muligheter, spennende perspektiver. Spørsmålet er hva som ligger i det.

- Jeg tenker at det å utvikle et samfunn som gir muligheter til alle, basert på et felles grunnlag, må skje med ulike typer virkemidler. Vi er i en fase nå hvor vi ikke har råd til å la være å undersøke og være nysgjerrig på andre måter å løse disse brede samfunnsoppgavene på.

Mange muligheter

Hvordan kan sosial innovasjon og sosialt entreprenørskap fremme inkludering i arbeidslivet for personer som blir stående i utkanten eller helt utenfor?

Yalla Trappan var ett av eksemplene som ble presentert på konferansen i Malmø. Det er et kvinnekollektiv for dem som står lengst fra arbeidsmarkedet, fortalte Christina Merker-Siesjö som har vært med å bygge opp virksomheten fra starten.

Yalla Trappan begynte som et arbeidsmarkedsprosjekt i bydelen Rosengård i Malmø i 2009, og har nå utviklet seg til å bli et selvgående arbeidsintegrerende sosialt kvinnekooperativ som driver både med kafe og catering, rengjøring og syatelier og språkopplæring på jobben. De startet med åtte ansatte, og er i dag 30, og nesten alle jobber full tid, forteller Christina Merker-Siesjö.

- En stor del av dem som kommer til Sverige savner mye i sin bagasje. En metodikk som fungerer er derfor å bygge på de ferdighetene den enkelte kvinne har, sier hun.

«Alle kan ikke bli Zlatan eller få Nobelprisen som Nelly Sachs (en jødisk forfatter som med Selma Lagerlöfs hjelp flyktet fra Hitlertyskland i 1940, og som fikk Nobelprisen i litteratur i 1966.) Men man må ikke slutte å synge fordi man ikke blir soloartist eller verdensstjerne.» skriver forfatteren Susanna Alakoski i forordet til boken om Yalla Trappan.

Egen systue på IKEA

Samme dag som konferansen om sosialt entreprenørskap ble holdt i Malmø åpnet Yalla Trappan en egen systue på IKEA i Malmø. Varehussjefen Hanna Köhl er begeistret over samarbeidet der IKEA stiller lokaler til rådighet og de ansatte i Yalla Trappan tar oppdrag og syr gardiner og duker av IKEA stoffer, eller det kunden måtte ønske.

- Vi har spart samfunnet for 80 millioner svenske kroner på seks år og samtidig gitt lykke og helse til individene, sier Christina Merker-Siesjö som håper at boken om Yalla Trappan kan være med å inspirere andre til å sette i gang.

Ansatte fra fengsler

Monsterbedriften AS var et annet av de åtte eksemplene som ble omtalt på konferansen om sosialt entreprenørskap. Monsterbedriften AS ble kåret til Årets sosiale entreprenør i Norge i 2014.

Monsterbedriften har over 40 ansatte og driver med bygge og livingsoppdrag som badersmaling, asbestsanering, kjerneboring, betongsaging og andre rive og sjaueoppdrag.

- Det er et ekstremt hardt arbeid, sier talspersonen Håvard Martinsen (t.h. på bildet ovenfor), som forteller at de ansetter tidligere innsatte i fengsel og andre som har store problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet, og som liker å bruke kreftene.

Sammen med en av medgründerne och daglig leder, Thomas Doull, presenterte de bedriften som nå er en del av Ferd sosiale entreprenører.

All Ears Telemarking er en dansk bedrift som selger Telemarketing tjenester og bygger arbeidsplasser for blinde og svaksynte. Gjennom All Ears Academy driver bedriften kompetanseavklaring og opplæring innenfor salg og kundeservice.

- Blinde og svaksynte er den gruppen med størst arbeidsløshet. Etter et forløp hos oss går seks av åtte rett i jobb, forteller Connie Hasemann. Hun er direktør og grunnlegger av All Ears, og har gjort den dobbelte bunnlinje til en livsoppgave: hun vil gjøre en forskjell og skape verdier.

Thea Emilie Dalen Dille er tjuetre år. Hennes utgangspunkt var at hun ville skape en arbeidsplass til seg selv, og nå vil hun bidra til at flere unge får jobb. Thea Emilie Dalen Dille er daglig leder for MERK Norge AS, en bedrift med fire ansatte som driver med skilting og dekor.

Penger å spare

- 11,6 millioner kroner i nåverdi er den fremtidige verdien av å flytte en ungdom som står utenfor, inn i arbeid eller skole frem til 35 års alder. Du kan bruke mange penger hvis det er stor sannsynlighet for å skape endring. I dag brukes det mange penger for ikke å få til dette skiftet, sier Johan H. Andresen, eier av Ferd, Norge, et familieeid norsk investerings-selskap som i tillegg til sin kommersielle virksomhet har et omfattende engasjement innenfor sosialt entreprenørskap.

- Vi har en visjon som gjør det mulig å drive verdiskaping på andre områder enn de rent kommersielle, sier Andresen.

Hans fremste budskap er at hvis en skal drive businessutvikling må sosiale entreprenører skaleres på samme måte som andre foretak.

- Jeg føler at vi kan gjøre en reell forskjell, fordi disse bedriftene ligner mye på andre bedrifter. Vi ser etter innovasjonshøyde – noen som kommer med nye løsninger på et bestående problem, basert på en bærekraftig utvikling.

Ferd sin kompetanse er å bidra med forretningsmessige metoder.

- Når det ikke er mye penger er det nødvendig, alt annet ville være uansvarlig. Verdien må måles og løsningene må måles, er hans credo.

Det trengs en kokebok i Norge, sier han, om hvordan kommunene og det offentlige skal forholde seg til sosiale entreprenører.

- Den må ikke bare inneholde ingredienser, men også retter som vi vet smaker godt og som folk er villige til å betale for. Dette vil være investerbare sosiale entreprenører selv for et bredere investorfelleskap enn det vi har sett i dag, argumenterer han.

Kokebok skal bli

- I regjeringen gjør vi ganske mye, sier arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie.

- I Norge er dette området spredt over flere departementer. Hos arbeids- og sosialministeren har vi en egen tilskuddsordning. Det er satt ned en egen arbeidsgruppe mellom departementene. Sosialt entreprenørskap er en del av regjeringens gründerstrategi, og kommunalministeren jobber nå med en kokebok som en veileder for offentlig sektor for hvordan de kan bruke sosialt entreprenørskap i sin tjenesteyting. Så er jeg innstilt på at vi kan gjøre mer fremover. Formannskapet i Nordisk Ministerråd i 2017 kommer vi til å bruke til å flagge sosialt entreprenørskap.

- Nettverksarbeid og konferanser som dette er viktig. Knytte kontakt mellom aktører og land mellom privat og offentlig sektor. Så får vi se hvordan vi skal utvikle det videre, men jeg tenker at vi har alle interesser av det i Norden, for hvis den

nordiske modellen skal bestå trenger vi å løse oppgavene på en ny og bedre måte.

- Sosialt entreprenørskap er en ny måte å gjøre ting på. Så har vi ikke helt funnet ut hvordan man skal plassere det og hvordan finansieringen skal være. For det er viktig slik det er kommet frem her at man må kunne vise til gode resultater.

Hva er perspektivene?

- Perspektivene er at vi nå fremover kan ta i bruk sosiale entreprenører mer. Da er det viktig å få sosiale entreprenører som klarer å løse oppgavene for det er et stort ansvar for dem som nå skal ut å hjelpe folk. At de kan brukes mer i tjenesteproduksjonen at de kan brukes mer i å utvikle tjenester og utfordre oss i hvordan vi kan løse oppgaver, hvordan vi kan tenke annerledes, hvordan vi kan myke opp systemene og hvordan vi kan tenke mer tverrsektorielt. Jeg tror vi må myke opp grensene mellom sektorer for å få mer tjenesteproduksjon, sier arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie til Arbeidsliv i Norden.

Carola Lemne: Fremtidsoptimist på vegne av Sveriges næringsliv

Carola Lemne er fremst blant likemenn i Svenskt Näringsliv og talskvinne for 60 000 små og store foretak. Lavere kostnader for arbeidsgiverne er hennes oppskrift for å få flere nyankomne i arbeid. Startjobb med lavere lønn og lavere skatt gir mer i posen til både arbeidsgivere og arbeidstakere.

PORTRETT

03.04.2016

TEXT: BERIT KVAM, FOTO: ERJA LEMPINEN

- Sverige har et strukturelt problem på arbeidsmarkedet, understreker VD Carola Lemne:

- Vi har de høyeste startlønningene og den laveste andelen enkle hverdagsjobber i OECD. For hver av denne typen jobber som finnes, enkle jobber eller hverdagsjobber, så finns det tre arbeidssøkere. Av dem som har kommet hit som innvandrere er omtrent halvparten i gruppen som knapt har grunnskole.

Her er problemet i et nøtteskall, mener hun. Det koster for mye å ansette eller å kjøpe enkle tjenester. Det er bekymringsverdig fordi det skaper større forskjeller.

- De største kløftene i samfunnet i dag er mellom dem som har jobb, og dem som ikke har det. Det er ikke mellom dem som har en lav lønn i forhold til dem som har en høy lønn. Det er en enorm utfordring for dem som er arbeidsløse, og for familien og for barna som vokser opp.

Carola Lemne vil ha et nytt system der arbeidstakerne starter som lærlinger og viser til Tyskland.

- Ikke akkurat som i Tyskland for hvert land må skape sitt eget, men en måte å komme inn i arbeidslivet, der du tjener bedre enn om du får bidrag. Dette kan være et permanent system, men det er jo ikke sånn at man skal bli værende i denne typen jobber hele livet, det er for å komme inn, lære seg jobben og så kunne gå videre.

- La meg si det sånn: vi må senke kostnadene for arbeidsgiverne. Det er både lønn og arbeidsgiverskatter og moms og sånt. For dem som får sånne jobber, og som får lavere lønn så ville det også være bra at det blir lavere skatter på lavere inntekter. Du får ned kostnadene ved å ansette, men den som jobber får mer igjen.

Du kan kanskje kalle det et b-lag i arbeidslivet?

- Nei, absolutt ikke. Dette er en startjobb. Det er absolutt ikke tanken at folk skal forbli i disse jobbene, og folk blir ikke værende.

Her har du ikke statsminister Stefan Löfven på din side?

- Nei, ikke enn så lenge...

Fra helse til næringsvirksomhet

Carola Lemne har en lang og imponerende CV, og en litt uvanlig bakgrunn for en VD i Svenskt Näringsliv. Hun har som hun sier, arbeidet halve livet i helsesektoren, gått inn og ut av privat og offentlig sektor, og nå er det næringslivet som lokker.

- Ja. Det er litt uvanlig. Det er lett for at man bare jobber i privat eller i offentlig sektor.

Hun er lege, har medisinsk doktorgrad og jobbet i den offentlige helsetjenesten før hun gikk til den internasjonale legemiddelindustrien der hun var i 14 år. Etter det gikk hun tilbake til det offentlige helsevesenet og ble sykehusdirektør,

og deretter tilbake til den private helsetjenesten som VD for det største private foretaket i Sverige, Praktikertjänst AB.

- Det er forskjellig om du har politikere som styrer, eller om det er en global virksomhet. Det er ulike sider av samfunnet, sier Carola Lemne, og drar et lite foredrag om hvordan hun ser samfunnsmaskineriet:

- Hvis man tenker på hva som bygger velstand i et land, så er det at noen der ute er beredt til å kjøpe våre produkter enten det er olje eller stål eller musikk eller tjenester, det er starten. De pengene som da kommer inn til et land anvender så deler av det offentlige seg av i form av skatter for å skape velferd, helsetjenester, infrastruktur, alt dette. Hvis man anvender pengene klokt blir det en positiv spiral, man bygger et bra utdannelsessystem, en bra helsetjeneste, foretakene får bra kompetanse, friske medarbeidere og kan produsere bedre. Da får man en positiv utvikling. Det som det bråkes om er fordelingspolitikken. Hvordan man skal fordele pengene og hva som er rettferdig.

- Min drøm er at dette skal være selvfølgelig for alle, dette at om vi skaper bra foretak og foretak for mennesker så er det bra for hele landet, og så kan vi bråke om hvordan vi skal fordele pengene. Men drømmen er at alle er enige om hva som skal til for å skape gode forutsetninger, det skulle jeg gjerne oppnå.

Likevel er det ikke politikken som lokker.

- Nei, jeg er gammel foretaksleder og administrerende direktør. Jeg er for utålmodig til å være politiker. Tror jeg. Jeg vil ha saker gjort her og nå. Min far var politiker og riksdagsmann. Så jeg har interesse for politikk fra barnsben av, men jeg tror ikke at det er noe for meg.

Velferd i verdensklasse

Lønnsforhandlingene er på trappene. LO som er motparten har i år ikke klart å enes om en felles strategi, derfor blir det bransjevis forhandlinger. Arbeidsgivernes organisasjoner er blitt enige om en strategi, men forhandler bransjevis.

- Vi på arbeidsgivernes side i Svenskt Näringsliv er enige om at dem som skal sette merket for hvor mye vi tåler så å si, er den internasjonalt konkurranseutsatte industrien. Det vi kaller industriavtalen.

Nå er hun redd at forhandlingene kan bli vanskelige fordi motparten er splittet i det synet.

- Ja, det er bekymringsfullt, faktisk, for jeg tror at det øker risikoen for at det blir besværlige forhandlinger, og særlig når man kjenner grunnen til at det sprakk, at noen av forbundene i LO veldig tydelig sier at «vi skal ha mer». Så det er veldig bekymringsfullt.

- De siste seks årene har vi hatt en bra lønnsutvikling med to-tre prosent per år. Vi har ikke hatt inflasjon, så ingen foretak har kunnet høyne prisene sine, og vi har ikke hatt produk-

tivitetsøkning, så for foretakene har det bare blitt dyrere. Det har gjort at vår markedsandel internasjonalt har sunket fordi vår konkurransekraft har minket seks år på rad. Fortsetter vi med det vil det bli vanskeligere og vanskeligere for våre foretak å klare seg.

Er dette spørsmål som engasjerer deg?

- Altså... Sveriges konkurransekraft opptar meg veldig mye. Her er det mange ulike komponenter, men en av de viktigste sakene Svenskt Näringsliv har å gjøre er å arbeide for at vi skal opprettholde vår konkurransekraft.

- Jeg pleier å si at om vi skal ha velferd i verdensklasse, og det har vi jo i de nordiske landene, da må vi ha konkurransekraft i verdensklasse også, ellers går det ikke.

Den nordiske modellen må fornyes

Carola Lemne arbeider tett med sine kolleger i Norden, også i internasjonale fora som Business Europe.

- Det er vel med Business Europe som med EU at man har mer felles med noen enn med andre, og hvis vi ser på våre søsterorganisasjoner, så merker jeg at jeg veldig ofte samarbeider med noen av mine nordiske kolleger, at vi ofte mener det samme og da gjelder det å finne andre venner å snakke med. Da er det ganske ofte Storbritannia, Holland i ulike spørsmål, Tyskland iblant, der man kjenner at til sammen kan vi bli sterke. Min erfaring er at om man legger ned hardt arbeid og er med på møter, med i arbeidsgrupper så kan små land få overraskende mye innflytelse.

Den nordiske modellen er en bra plattform for samarbeidet, men også denne må utvikles mener hun.

- Den ser litt forskjellig ut i de ulike landene, men mye er likt. Jeg liker grunntanken om at de som er nærmest grunnplanen, det vil si arbeidsgiverne og arbeidstakerne er dem som er best skikket til å komme overens om hvordan vi skal ha det, og hva vi tåler av lønnsøkning, det mener jeg er rett tenkt, og mye bedre enn at politikerne skal gå inn å bestemme gjennom lovgivning. Det tror jeg har vært fremgangsrikt at man har respekt for hverandre og at man kan utvikle seg sammen.

Er systemet truet nå?

- Nei, det vet jeg ikke, men det må følge med i tiden og videreutvikles. En stor del av lovgivningen i Sverige, for vi har jo også en del lovgivning, for eksempel om ansettelses-trygghet, er fra slutten på syttitallet. Det har hendt ganske mye siden den gang. Det kan vi merke, og det vet jeg at fagforeningene også merker, at unge medarbeidere som kommer inn i foretakene nå ikke er særskilt interessert i fagforeningene slik fagforeningene er i dag.

- LO mister medlemmer i ganske raskt tempo, mange unge stiller spørsmål om kollektive avtaler, «hvorfør skal vi ha det?» «Kollektivavtaler, det kjennes veldig gammeldags» sier de unge til meg. Jeg tror at hvis ikke vi, og det gjelder både arbeidsgivere og fagforeninger, klarer å modernisere oss, finne nye former for kollektivavtaler som passer moderne medarbeidere, og nye typer foretak, da kommer vi til å bli uaktuelle.

Innvandring på godt og vondt

Den store innvandringen av flyktninger til Sverige i senere tid diskuteres også i de andre nordiske landene. Spørsmålet som stilles er hvordan Sverige skal kunne hanske med så mange flyktninger og innvandrere. Det poenget tar hun ikke lett på:

- Jeg begynte å jobbe med dette spørsmålet med en gang jeg begynte her. Jeg syns det er så viktig. Vi har vært veldig åpne og tydelige på at næringslivet er for et åpent Sverige der folk skal føle seg velkommen. Vi har behov for at folk skal komme hit og for at vi skal kunne reise ut. Hvis vi ikke hadde hatt innvandring ville vi hatt en krypende arbeidsstyrke. Når jeg har sittet med mine norske, danske og finske kolleger så var de frem til for et og halvt år siden litt misunnelige på dette. Sverige er jo ett av de få land i Europa som har hatt en arbeidsstyrke som ikke minsker.

- Så blir det et problem når det kommer veldig mange på en gang, og det som fremfor alt blir en stor utfordring for Sverige er at når det nå har kommet så mange med lav utdanning eller kanskje ingen utdanning i det hele tatt, er at vi har veldig få sanne jobber. Da må vi endre litt på dette, skape nye typer jobber. Flere enkle jobber.

Så her er det ikke snakk om å satse på utdanning?

- Jo det også, men vi må gjøre begge deler. Av dem som hadde kommet frem til i fjor, så hadde omtrent 25 prosent høy utdanning som leger og tannleger og sykepleier, og likevel tar det sju år før de kommer i jobb. Det er jo ikke klokt.

Folk med høy utdanning må man bare sørge for at de kommer raskt i jobb, sørge for at de får lære seg svensk raskt og komme raskt i praksis. Andre grupper må man behandle annerledes:

- Omtrent 25 prosent av flyktningene har en gymnasutdanning i bunn. Der skal man satse på utdanning til jobber som finnes på det svenske arbeidsmarkedet.

Utfordringen er at den resterende halvparten ikke en gang har gått ferdig grunnskolen.

- Det tar veldig lang tid hvis man skal utdanne dem. Først skal de lære å lese så skal de lære seg svensk, så skal de lære seg et yrke. Da har det gått ti år og gjennomsnittsalderen er 38. Dette er jo ikke ungdommer. De står utenfor samfunnet, og de behøver å komme inn. Først en jobb og så utdanning, sier Carola Lemne.

Er du urolig for dette bildet som tegner seg?

- Ja, jeg er urolig hvis man ikke klarer å få folk fort fra bidrag til jobb. Det kan bli et samfunn med store kløfter. Det er jo sånn allerede i Sverige at de store forskjellene er mellom dem som har en jobb, og dem som ikke har en jobb, og at den gruppen som ikke har jobb er blitt mye større. Da blir spenningene større, og det vil vi absolutt ikke ha.

Nå har regjeringen satt i verk ulike former for tiltak?

- Ja, alt behøves. Slik vi vurderer det må vi skape et par hundre tusen nye jobber de nærmeste to, tre årene. Jobber som ikke finnes i dag. Da må vi gjøre alt på en gang. Man behøver både snabbspør for dem som har en utdanning, man behøver RUT og ROT, for å skape et større arbeidsmarked og man behøver flere enkle jobber, altså å skape ny jobber som ikke finnes i dag for at folk skal kunne begynne i en jobb, altså en form for lærlingsystem. Så man må gjøre alt samtidig og det er jo vanskelig når man vil gjøre en sak om gangen, men det er sånn. Alt behøves.

Opplever du at statsminister Stefan Löfven og hans regjering er på samme sporet?

- Mye mer enn de var for ett år siden. Jeg tror det begynner å bli åpenbart for alle at om vi bare fortsetter på det samme vis kommer vi ikke til å klare å løse dette. Vi må prøve nye grep.

Utviklingsoptimist

Man kan bli urolig for fremtiden nå, Brexit, Schengen som ikke fungerer, EU som ikke kan enes?

- Ja. Veldig mange er urolige. Det tror jeg også er årsaken til at de ekstreme partiene vokser. At man skylder alt på innvandrerne og kapitalismen. Men det beror jo så mye på hvordan man ser det.

Carola Lemne er realist og lar seg ikke overbevise av myter og skremsler. Hun liker å forholde seg til kunnskap:

- Vi har en veldig berømt lege i Sverige som heter Hans Rosling. Han har en fantastisk evne til beskrive verden. Faktum er at vi aldri har hatt det så bra som vi har det nå. Ja, vi har en stor flyktningkatastrofe, men verden som helhet, vi har aldri levd så lenge, vi har aldri før løftet flere ut av fattigdom, vi har faktisk aldri hatt så lite krig. Så jeg er nok utviklingsoptimist, ikke bare av dumhet, men om man titter på historien så er dette en veldig positiv tid å leve i.

- Jeg tror vi er i en brytningstid. Digitalisering som nå skjer, påvirker alt. Det påvirker din jobb, det påvirker mitt jobb. Visse jobber forsvinner, visse bransjer forsvinner. Da blir det urolige tider før det gamle er borte og det nye er kommet. Så er man urolig for hvordan det kommer til å gå med meg, blir min jobb borte? Hvordan skal dette gå, det er så mye nytt og merkelig. Jeg tror at vi er i en periode akkurat nå der samfunnet omformes. Det bruker å gå bra.

Hva er det morsomste med jobben?

Det er alle foretakerne vi treffer. Jeg reiser mye rundt og treffer medlemmene våre. Alle disse entusiastene, de driver på og det er det morsomste. Det gjelder både store og små foretak, enten det er en liten blomsterbutikk eller noen av disse store globale foretakene så holder de på. Det er absolutt det morsomste som finnes, den kraften og energien som eksisterer.

Fortsetter du i denne jobben?

- Ja, det håper jeg, men det må styrelsen bestemme.

Se flere portrett